

στο μικροσκόπιο...

Απρεπής ιστοριούλα

**Του Αντώνη Καρκαγιαννή
Από την «Καθημερινή»**

Με αφορμή τη δίκη των υπευθύνων για τον φόνο του άτυχου Αλέξη Γρηγορόπουλου, που θα αρχίσει στην Αμφισσα στις 20 Ιανουαρίου, θα σας διηγηθώ μια επίκαιρη ιστορία (ή ιστοριούλα) που πολλοί θα τη βρουν προσβλητική και ανεπίτρεπτη.

Στις 22 ή 23 Απριλίου του 1967, όταν οι συνταγματάρχες διέπραξαν το πραξικόπημά τους, είχα την ατυχία να είμαι αυτόπτης και αυτήκοος μάρτυρας του φόνου του άτυχου Ελή, σε μια μεγάλη αίθουσα ή απλώς υπόστεγο του παλιού Ιπποδρόμου, στο Δέλτα του Φαλήρου. Είχαμε συλληφθεί από το πρωί της πρώτης μέρας του πραξικοπήματος, μερικοί από τα χαράματα. Μαζί με όλους και ο Ελής.

Φονιάς, ένας νεαρός ανθυπολοχαγός ή υπολοχαγός, ο οποίος μετά το 1974 καταδικάστηκε και έμεινε αρκετά χρόνια στη φυλακή. Ο χρόνος του

φόνου: Προχωρημένο απριλιάτικο και βροχερό απόγευμα, δεν είχε ακόμη σουρουπώσει. Ακριβής τόπος: Ο Ελής, μαζί με άλλους κρατουμένους, ερχόταν βιαστικά, αν όχι τρέχοντας, από την αλάνα του Ιπποδρόμου, όπου μια μικρή ομάδα στρατιωτών, με προτεταμένες λόγχες και αυτόματα, τους συνόδευε για τις σωματικές τους ανάγκες. Επικεφαλής ο θερμοκέφαλος ανθυπολοχαγός, ο οποίος κραδαίνοντας περίστροφο εκραύγαζε τα γνωστά συνθήματα, «κομμούνια θα πεθάνετε» κ.λπ. Η όλη ατμόσφαιρα θύμιζε λίγο «καφόνι» νεοσυλλέκτων, που τουλάχιστον εκείνη την εποχή συνηθίζονταν στα στρατόπεδα εκπαίδευσης. Είχαν δυστυχώς τη γνώμη ότι με τον τρόπο αυτόν θα πετύχουν ταυτόχρονα σωματική άσκηση, διαμόρφωση φρονήματος και αναγκαστική αποδοχή της πιο ανόητης πειθαρχίας. Πιστεύω ότι μέσα σ' αυτήν την περίπλοκη διαδικασία, οι διωκόμενοι τρομοκρατούνται, αλλά οι διώκτες εξάπτονται (επιτέλους, μια ευκαιρία για να ασκήσουν ε-

ξουσία, κάποια εξουσία, και ήδη αισθάνονται την ηδονή της) και... τα όπλα εκτυροσκοροτούν από μόνα τους!

Ετσι, μόλις ο άτυχος Ελής πέρασε τη μεγάλη πόρτα του θαλάμου και δεν υπήρχε η παραμικρή πιθανότητα να... δραπετευτεί ή κατά άλλο τρόπο να απειθαρχήσει... το περίστροφο του ανθυπολοχαγού εκτυροσκορότησε από μόνο του, μισό μέτρο πίσω από το κεφάλι του θύματος!

Καθόμασταν σε μια κουβέρτα στο δάπεδο του θαλάμου μαζί με τον μακαρίτη γιατρό Μανώλη Σιγανό και τον επίσης μακαρίτη Κυριάκο Τσακίρη. Ακούσαμε τον πυροβολισμό και είδαμε τον Ελή να πέφτει. Δίπλα από μας καθόταν ο Γιάννης Ρίτσος, άκουσε και αυτός και είδε και αμέσως, με απόγνωση και αποτροπιασμό, έκρυσσε το πρόσωπό του στα χέρια του.

Λίγα μέτρα πιο πέρα καθόταν ο δημοσιογράφος και ιστορικός, μακαρίτης επίσης, Τάσος Βουρνάς, που αργότερα κατέγραψε το περιστατικό όπως τώρα το αφηγούμαι, καμιά διαφορά

στην περιγραφή των γεγονότων. Αλλού βρισκόταν η διαφορά μας και το συζητήσαμε μετά και στα στρατόπεδα της Γυάρου και του Παρθενίου. Ο Τάσος αποκαλούσε τον φόνο «εκτέλεση» και τον απέδιδε σε προειλημμένη απόφαση της Χούντας. Ίσως, αμέσως μετά τον φόνο, από φόβο δεν τολμούσα να δεχθώ αυτή την ερμηνεία και πίστευα (το πιστεύω ακόμη) ότι ο φόνος διαπράχθηκε σε περιβάλλον σκόπιμα υποκινούμενης έξαψης, ώστε σαφώς να διαμορφωθούν τα αντίπαλα στρατόπεδα. Βγάζω αυτό το συμπέρασμα από το ηλίθια τρομοκρατημένο ύφος του ανθυπολοχαγού και από την απόγνωση ενός λοχαγού, που προφανώς εκτελούσε χρέη διοικητή βάρδιας και μάταια προσπαθούσε να καθησυχάσει τα πνεύματα.

Δεν ξέρω γιατί αυτή η ερμηνεία του περιστατικού θεωρείται ελαφροντική για τον φονιά. Ασφαλώς είναι διαφορετική και περισσότεροι οι ένοχοι... Τουλάχιστον για τον φόνο του Αλέξη Γρηγορόπουλου.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Χρήστος Λαμπράκης

Ο Χρήστος Λαμπράκης υπήρξε ένας λαμπρός εκπρόσωπος της αστικής τάξης.

Ή, ακόμα περισσότερο, αυτού το οποίον θα έπρεπε να είναι η αστική τάξη στη χώρα μας - μια τάξη στον καιρό της επαναστατικής και στους τωρινούς καιρούς γυμνή σαν τον βασιλιά του παραμυθιού.

Ο υπογράφων εργάστηκε στα «ΝΕΑ» για δέκα χρόνια, από το 1991 έως το 2001, κι ένοιωσε, και την αύρα, και την (κατά το δυνατόν) πραγματικότητα του Χρήστου Λαμπράκη, τουλάχιστον έτσι όπως αποτυπωνόταν στην εφημερίδα.

Είναι πάνδημη η ομολογία, κι ως εκ τούτου αληθής, ότι ήταν ένας άνθρωπος λιτός, ευγενικός, απλός, βαθειά μορφωμένος, αναχωρητικός, οραματιστής, φίλος κι εραστής των μουσών, καλός ομιλητής, ανήσυχος και ευρηματικός.

Δεν ήταν μόνον ο ίδιος καλός δημοσιογράφος αλλά συνεργάστηκε με θηρία της δημοσιογραφίας, ενώ γύρω του άνθισαν συνάδελφοι (αν τολμάμε σε τέτοιες περιπτώσεις τη λέξη) προσωπικότητες

που επηρέασαν τις τύχες της χώρας, τα γράμματα και τις τέχνες.

Αμέσως μετά τον εμφύλιο στις εφημερίδες του Χρήστου Λαμπράκη βρήκαν στέγη αλλά και εκφράστηκαν μεγάλοι διανοητές και δημοσιογράφοι της καταδιωκμένης τότε Αριστεράς και του ευρύτερου δημοκρατικού χώρου.

Για τον Χρήστο Λαμπράκη κυκλοφόρησαν κατά τη μακρά του παραμονή στο προσκήνιο της χώρας πολλές ιστορίες και μύθοι: ότι ήταν άνθρωπος του παρασκήνιου, ότι το «Συγκρότημα» ανέβαζε και κατέβαζε κυβερνήσεις, ότι η επιρροή του στα γράμματα ήταν επιπέδου πατρωνίας, ότι μπορούσε να αναδείξει ή να σβήσει συγγραφείς και καλλιτέχνες, ότι υπαγόρευε στους δημοσιογράφους (ιδίως στα πολιτιστικά) το τι να γράφουν και το τι να... σκέφτονται.

Σε όλα αυτά συνυπάρχουν αλήθειες και ψέματα. Όπως σε όλα τα περίπλοκα σχήματα που επηρεάζουν τα πράγματα. Δεν είναι τυχαίο ότι ο (ατυχής ως προς το Βυζάντιο)

χαρακτηρισμός «βυζάντιο», με την έννοια της ίντριγκας, συνοδεύει (κι εν πολλοίς αδικεί) το «Συγκρότημα» χρόνια τώρα.

Είναι αλήθεια ότι τέτοια συμπτώματα υπάρχουν κι εκεί, όπως κι αλλού: ότι πολλοί πραιτωριανοί παντού σκέφτονται βασιλικότερα του βασιλέως, κι ότι έτσι μια ηγετική φυσιογνωμία όπως ο Χρήστος Λαμπράκης χρεώνεται πολλές απ' τις επιλογές των ζηλωτών.

Είναι όμως καλό να επαναλάβουμε, και με αυτήν την ευκαιρία, ότι οι εφημερίδες εκδίδονται μεν από αφεντικά, γράφονται όμως από δημοσιογράφους. Κι αδικεί πολύ και τους συναδέλφους στα «ΝΕΑ», κι όσους άλλους εργάζονται στις υπόλοιπες εφημερίδες, η χυδαία απλούστευση ότι έγραφαν και γράφουν ό,τι τους πει το αφεντικό.

Το τι και το πώς γράφεται κάτι σε μια εφημερίδα, έχει να κάνει με τις πολιτικές συγκρούσεις στο εσωτερικό της, που δεν είναι καθόλου διαφορετικές από τις πολιτικές συγκρούσεις γύρω της.

Βεβαίως όλες οι εφημερίδες έχουν «γραμμή» (κι ευτυχώς, αλλιώς θα ήταν χυλός) αλλά δίνουν ταυτόχρονα και τη δυνατότητα στον πλουραλισμό να ανθεί και, τουλάχιστον στη σύγχρονη εποχή, τα «ΝΕΑ» σε αυτό υπήρξαν πρωτοπόρα υπό τη διεύθυνση του Λέοντος Καραπαναγιώτη, όσον εκ παραλλήλου υπήρξε και είναι το ίδιο και η «Ελευθεροτυπία». Καθώς και άλλες εφημερίδες, παλαιότερες και νεότερες.

Ο Χρήστος Λαμπράκης έκανε μέσα στις πέντε δεκαετίες που προτοστάτησε τις δικές του πολιτικές επιλογές, προκαλώντας άλλοτε την επιδοκιμασία κι άλλοτε

την αποδοκιμασία του κέντρου, της δεξιάς και της αριστεράς. Κρίθηκε απ' τον λαό, θα κριθεί κι απ' την ιστορία.

Προσωπικώς θέλω να καταθέσω δύο στιγμές του Χρήστου Λαμπράκη που τις έζησα με σημαντικό για μένα τρόπο: την οργή του, όταν η τηλεόραση έβαλε το μάτι στην κλειδαρότρυπα των πολιτών, τινάζοντας στον αέρα αυτό που ως τότε θεωρούσαμε απαραβίαστο της προσωπικής ζωής. Και τη θλίψη του όταν κήκε μεγάλο μέρος της Αττικής με τον ολοκληρωτικό τρόπο που έκτοτε ακολούθησαν οι φωτιές.

ΣΤΑΘΗΣ Σ.